

IN MEMORIAM**ANGELA-FELICIA BOTEZ – A VOCATION FOR PHILOSOPHICAL
DIALOGUE AND A COMMITMENT TO EDUCATION**

On August 25, 2025, Professor Angela-Felicia Botez, Ph.D., CS I, passed away. The passing of Ms. Angela-Felicia Botez marked a significant loss for contemporary Romanian philosophy and for the academic community in which, for several decades, she engaged in research, teaching, and the training of new generations of philosophers.

In the case of such a distinguished figure, a memorial tribute cannot be reduced to a mere list of biographical details, academic positions, book titles, or honors. An intellectual body of work of the magnitude that the distinguished Ms. Angela Botez has left us demands an attempt to understand the profound meaning of her philosophical endeavor, the place she occupied in Romanian culture, and, no less importantly, the influence she exerted on those she mentored.

For me, this tribute also holds personal significance. I had the privilege of having Ms. Angela Botez serve as the advisor for my doctoral dissertation, an experience that marked an important milestone in my own academic development. From this perspective, her legacy is linked not only to the work of a remarkable researcher and professor, but also to the relationship—with all that it entails—between mentor and student, between the one who imparts knowledge and the one called upon to carry it forward. This is not a relationship that ends with the completion of a doctoral dissertation. True academic mentorship leaves a deeper mark: in the way questions are formulated, in the use of sources, in the rigor of

argumentation, in the understanding of a researcher's responsibility, and, ultimately, in the way one views the academic vocation itself.

Professor Angela-Felicia Botez has built her entire career around this commitment to knowledge. Having studied at the Faculty of Philosophy at the University of Bucharest and earned her Ph.D. in philosophy in 1978 with the dissertation **Modalities of Understanding the Dynamics of Science**, she entered, right from the start, a field of research that would remain fundamental to her work: epistemology, the philosophy of science, and the analysis of the mechanisms through which knowledge is constituted and transformed.

This intellectual choice was not accidental. For Professor Botez, the philosophy of science was more than just a field of specialization. It represented one of the primary avenues through which the dynamics of intellectual modernity could be understood. In her works devoted to the growth of science, scientific revolutions, paradigms, and methodological transformations, the author explored the complex relationship between continuity and rupture, between rationality and creation, and between system and transformation. Works such as **The Dialectics of the Growth of Science: An Epistemological Approach**, **Creation and Revolution in Science**, **Dialectics-System-Science**, and **Current Metamorphoses in the Philosophy of Science** reflect this ongoing concern.

Behind the diversity of the topics she has researched, one can thus identify a unifying question: how does knowledge transform, and what exactly makes this transformation possible? Angela Botez's answer was not a simple one. On the contrary, her research brought together the cumulativist, mutationist, and systemic models of the development of science, paying particular attention to the conceptual and cultural structures within which change occurs. From these stems one of the defining features of her philosophy: its integrative nature.

Angela Botez did not view the philosophy of science as a field isolated from the history of philosophy or the philosophy of culture. Her research on paradigms, integrative concepts, and cultural transformations demonstrates her interest in the relationships between science, philosophy, art, religion, and the various historical forms of rationality.

This interdisciplinary approach also explains the subsequent breadth of her research. The philosophy of mind, the philosophy of consciousness, and the cognitive sciences have, in turn, become important areas of her reflection. In volumes such as **The Philosophy of the Mind: Theories and Authors** and **The Philosophy of Consciousness and the Cognitive Sciences**, Angela Botez engaged with one of the central problems of contemporary philosophy: the relationship between mind, consciousness, corporeality, and knowledge.

It is significant that this openness to the issues of contemporary philosophy coexisted with a constant interest in the history of philosophy and the critical reexamination of tradition. Angela Botez devoted special attention to British and

American philosophy, empiricism, analytic philosophy, pragmatism, and neopragmatism, contributing through her studies, books, translations, and academic dialogues to bringing the Romanian philosophical community closer to major international debates.

In this sense, his work should also be viewed as a form of cultural mediation. His translations of seminal works, the publication of interviews with contemporary philosophers, and his editorial involvement have enabled philosophical ideas to circulate beyond strictly specialized circles. This was a particularly important endeavor in a culture where access to major international philosophical debates has, at various points in history, faced difficulties and disruptions.

Equally, Professor Angela Botez believed that Romanian philosophy should not be viewed as a peripheral or isolated field. On the contrary, one of her major contributions was to demonstrate, through comparative research, that Romanian philosophy can engage in a critical and fruitful dialogue with European and universal philosophical traditions.

In this regard, the prominence given to Lucian Blaga in his work is emblematic. Volumes such as **The Metaphysical Dimension of Lucian Blaga's Work** and **The Architecture of the System and Blaga's Integrative Concepts**, along with numerous studies and contributions dedicated to the Romanian philosopher, demonstrate the consistent and in-depth nature of this focus.

The merit of his research on Blaga lies not only in the breadth of his exegesis but also in the comparative perspective through which Blaga's thought is related to other major philosophical traditions. Studies dedicated to the relationships between Blaga and Michael Polanyi, Emerson, Kuhn, Heidegger, or Derrida are relevant to this intellectual strategy.

Through this approach, Angela Botez helped overcome a false dichotomy: that between affirming the distinctiveness of Romanian philosophy and integrating it into the broader context of universal philosophy. For her, distinctiveness did not imply isolation, nor did universality imply renouncing one's identity. On the contrary, a tradition becomes truly relevant when it can engage in a critical dialogue with other traditions.

This idea of dialogue is perhaps one of the best keys to understanding her entire body of work: the dialogue between philosophy and science; the dialogue between tradition and modernity; the dialogue between Romanian philosophy and universal philosophy; the dialogue between continental philosophy and analytic philosophy; and the dialogue between the researcher and the student.

All these forms reflect the same conviction: thought does not develop in isolation, but through engagement, communication, and openness to intellectual otherness.

Angela Botez's international activity confirms this orientation. Her participation in international conferences and colloquia, academic internships, and collaborations with researchers and institutions in the United Kingdom, the United States, Germany, France, Italy, Sweden, Poland, China, and other academic circles have made international dialogue a natural part of her work.

But perhaps the dimension in which her intellectual calling is most deeply revealed is that of professor and educator.

A researcher can be evaluated by the books they publish, the articles they write, the projects they coordinate, and the recognition they receive. A professor, however, is also evaluated by what remains with those they have mentored.

From this perspective, Angela Botez's work holds special significance. Since 2001, she has supervised numerous doctoral dissertations in philosophy, on topics ranging from the philosophy of mind and cognitive science to phenomenology, the philosophy of communication, the philosophy of Lucian Blaga, the philosophy of history, the philosophy of law, and social philosophy.

Among these dissertations is my doctoral research, "Romanian Philosophy of Law in the Interwar Period." The fact that she served as my advisor is not merely a biographical detail for me. It represents a milestone in my own intellectual and academic development and, in retrospect, a responsibility to recognize what true academic guidance entails.

Supervising a doctoral dissertation is, at its core, a particular form of dialogue. The supervisor cannot think in the place of the doctoral candidate, nor can they substitute for the candidate's own effort. They can, however, provide guidance, set high standards, offer direction, and instill confidence. They can uphold the standards of authentic research and, above all, contribute to the development of a certain discipline of thought. In this sense, the relationship between the professor and the doctoral student does not end with the public defense of the dissertation. It continues—sometimes discreetly—in the way the former doctoral student conducts their own research, assumes academic responsibilities, and, in turn, becomes a professor.

Perhaps this is one of the most beautiful forms of continuity for an academic figure: the professor continues to live on in the professors she has mentored.

From this perspective, Angela Botez's legacy is not merely bibliographic. It is also institutional, pedagogical, and human. Her books can be consulted, her studies can be reevaluated, and her concepts can be subject to new interpretations; but what she passed on through her teaching and through her guidance of doctoral students lives on in a less visible and, perhaps, more profound form.

Her editorial work amplified this influence. As editor-in-chief of the **Revista de filosofie**, the **Revue roumaine de philosophie**, and the **Annals. Series on Philosophy, Psychology, and Theology**, as well as through her participation in

editorial and scholarly boards, Angela Botez helped shape the public sphere of Romanian philosophy.

Within the Romanian Academy of Sciences, she made a significant contribution to the scientific advancement of the Academy and of the Section she led for many years—Section X, Philosophy, Psychology, and Theology —by initiating numerous scientific and cultural projects, among which “Eminescu—the Complete Man of Romanian Culture” has resonated for years and years.

We are thus faced not only with the destiny of an author, but with the destiny of an intellectual who built bridges: between research and teaching, between Romania and the international academic community, between the philosophy of science and the philosophy of culture, between Romanian tradition and the universal philosophical debate, and between generations.

The scope of his work—over 40 volumes and approximately 400 studies and articles—provides a quantitative measure of this activity. But the true measure of such a body of work cannot be expressed solely in numbers. It must be sought in the continuity of ideas.

Some of the questions Angela Botez reflected on remain just as relevant today as they were when they were first posed: What is knowledge? How does science change? What does scientific progress mean? What is the relationship between reason and creation? How should consciousness be understood? What is the relationship between philosophy and science? How can a national philosophical culture contribute to the universality of thought?

The fact that these questions continue to preoccupy us is, in itself, one of the ways in which her work remains alive.

Looking back, it can be said that Angela-Felicia Botez belonged to that category of intellectuals for whom philosophy was never merely a profession. It was a form of responsibility toward knowledge and culture. And this responsibility was also conveyed through her relationship with her students.

For us, Professor Botez’s students or members of Section X whom she mentored, the memory of the professor is, therefore, inseparable from this dual image: the researcher of the highest intellectual caliber and the teacher who helped shape other researchers. In the presence of such a personality, a student’s gratitude cannot be expressed merely by recalling a personal experience. It must transform into a commitment to keep her work alive and to continue, each in their own field, the intellectual dialogue that the professor cultivated.

Perhaps this is the deepest meaning of an “In Memoriam”: not merely to mark an absence, but to identify what remains.

The books remain.

The scholarly works remain.

The ideas remain.

The students remain.

The intellectual institution built through decades of work remains.

And above all, what remains is the commitment to a certain way of doing philosophy: with rigor, with openness, with respect for tradition, and with a willingness to constantly engage knowledge in dialogue with the world.

His passing leaves a void that time cannot fill. But a genuine work of art is not rendered meaningless by the death of its author. It becomes part of the community's collective memory and a part of the history of the field to which it was dedicated.

Therefore, rather than offering a definitive conclusion, it is perhaps fitting to focus on the idea of continuity:

- the continuity of research,
- the continuity of dialogue,
- the continuity of the intellectual tradition,
- the continuity of memory.

And, above all, the continuity of a calling that Angela-Felicia Botez faithfully served throughout her entire life: the calling of philosophy.

With deep respect and gratitude,

Prof. Mihai Bădescu, Ph.D.

President of Section X of the AOSR—Philosophy, Psychology, and Theology

IN MEMORIAM

ANGELA-FELICIA BOTEZ – VOCAȚIA DIALOGULUI FILOSOFIC ȘI RESPONSABILITATEA FORMĂRII

La 25 august 2025, a trecut în eternitate prof. univ. dr. CS I Angela-Felicia Botez. Dispariția doamnei Angela-Felicia Botez a însemnat o pierdere importantă pentru filosofia românească contemporană și pentru comunitatea academică în care, vreme de mai multe decenii, a desfășurat o activitate de cercetare, de învățământ și de formare a noilor generații de filosofi.

În cazul unei asemenea personalități, evocarea memorială nu poate fi redusă la o succesiune de date biografice, de funcții academice, de titluri de cărți sau de distincții. O operă intelectuală de amploarea celei pe care ne-a lăsat-o distinsa doamnă Angela Botez, reclamă o încercare de înțelegere a sensului profund al demersului său filosofic, a locului pe care l-a ocupat în cultura română și, nu mai puțin important, a influenței exercitate asupra celor pe care i-a format.

Pentru mine, această evocare are și o semnificație personală. Am avut privilegiul de a o avea pe doamna Angela Botez coordonator al tezei mele de doctorat, experiență care a reprezentat un reper important în propria mea devenire academică. Din această perspectivă, memoria sa se leagă nu doar de opera unui remarcabil cercetător și profesor, ci și de relația, cu tot ceea ce presupune ea, dintre maestru și discipol, dintre cel care transmite cunoaștere și cel chemat să o ducă mai departe. Nu este vorba aici despre o relație care se încheie odată cu finalizarea unei teze de doctorat. Adevărata îndrumare academică lasă urme mai profunde: *în modul de a formula întrebările, în raportarea la surse, în exigența argumentării, în înțelegerea responsabilității cercetătorului și, în ultimă instanță, în felul de a privi însăși vocația universitară.*

Profesorul Angela-Felicia Botez și-a construit întreaga carieră în jurul acestei responsabilități față de cunoaștere. Formată în cadrul **Facultății de Filosofie a Universității din București** și devenită doctor în filosofie în **1978**, cu teza *Modalități de cunoaștere a dinamicii științei*, ea a intrat încă de la început într-un teritoriu de cercetare care avea să rămână fundamental pentru opera sa: *epistemologia, filosofia științei și analiza mecanismelor prin care cunoașterea se constituie și se transformă*.

Această alegere intelectuală nu a fost întâmplătoare. Filosofia științei a constituit pentru doamna Botez mai mult decât un domeniu de specializare. Ea a reprezentat una dintre căile privilegiate prin care putea fi înțeleasă dinamica modernității intelectuale. În lucrările sale consacrate creșterii științei, revoluțiilor științifice, paradigmelor și transformărilor metodologice, autoarea a urmărit raportul complex dintre continuitate și ruptură, dintre raționalitate și creație, dintre sistem și transformare. Volume precum *Dialectica creșterii științei. O abordare epistemologică*, *Creație și revoluție în știință*, *Dialectics-System-Science* și *Metamorfoze actuale în filosofia științei*, sunt expresia acestei preocupări constante.

În spatele diversității temelor cercetate se poate identifica, astfel, o întrebare unificatoare: *cum se transformă cunoașterea și ce anume face posibilă această transformare?* Răspunsul Angelei Botez nu a fost unul simplu. Dimpotrivă, cercetarea sa a pus în relație modelele cumulaționiste, mutaționiste și sistemice ale dezvoltării științei, acordând o atenție deosebită structurilor conceptuale și culturale în interiorul cărora se produce schimbarea. De aici decurge și una dintre trăsăturile definitorii ale filosofiei sale: vocația integratoare.

Angela Botez nu a privit filosofia științei ca pe un domeniu izolat de istoria filosofiei sau de filosofia culturii. Cercetările asupra paradigmelor, conceptelor integrative și transformărilor culturale demonstrează preocuparea pentru raporturile dintre știință, filosofie, artă, religie și diferitele forme istorice ale raționalității.

Această vocație interdisciplinară explică și amploarea ulterioară a cercetărilor sale. Filosofia mentalului, filosofia conștiinței și științele cognitive au devenit, la rândul lor, domenii importante ale reflecției sale. În volume precum, *Filosofia mentalului. Teorii și autori* și *Filosofia conștiinței și științele cognitive*, Angela Botez a intrat în dialog cu una dintre problemele centrale ale filosofiei contemporane: raportul dintre minte, conștiință, corporalitate și cunoaștere.

Este semnificativ că această deschidere către problemele filosofiei contemporane a coexistat cu o preocupare constantă pentru istoria filosofiei și pentru recuperarea critică a tradiției. Angela Botez a acordat o atenție specială filosofiei britanice și americane, empirismului, filosofiei analitice, pragmatismului și neopragmatismului, contribuind prin studii, volume, traduceri și dialoguri

academice la apropierea spațiului filosofic românesc de marile dezbateri internaționale.

În acest sens, activitatea sa trebuie privită și ca o formă de mediere culturală. Traducerea unor lucrări de referință, publicarea unor interviuri cu filosofi contemporani și implicarea sa editorială au făcut ca ideile filosofice să circule dincolo de granițele strict specializate. A fost un demers deosebit de important într-o cultură în care accesul la marile dezbateri filosofice internaționale a cunoscut, în diferite momente istorice, dificultăți și discontinuități.

În egală măsură, profesorul Angela Botez a considerat că filosofia românească nu trebuie să fie privită ca un domeniu periferic sau izolat. Dimpotrivă, una dintre contribuțiile sale majore a fost aceea de a demonstra, prin cercetări comparative, că filosofia românească poate intra în dialog critic și fertil cu tradițiile filosofice europene și universale.

În această privință, locul acordat lui Lucian Blaga în opera sa este emblematic. Volume precum, *Dimensiunea metafizică a operei lui Lucian Blaga* și *Arhitectura sistemului și conceptele integrative blagiene*, alături de numeroase studii și contribuții consacrate filosofului român, demonstrează caracterul constant și aprofundat al acestei preocupări.

Meritul cercetărilor sale asupra lui Blaga nu constă doar în amploarea exegezei, ci și în perspectiva comparativă prin care gândirea acestuia este raportată la alte mari tradiții filosofice. Studiile dedicate relațiilor dintre Blaga și Michael Polanyi, Emerson, Kuhn, Heidegger sau Derrida sunt relevante pentru această strategie intelectuală.

Prin această abordare, Angela Botez a contribuit la depășirea unei alternative false: aceea dintre afirmarea specificului filosofiei românești și integrarea ei în circuitul filosofiei universale. Pentru ea, specificul nu presupunea izolare, iar universalitatea nu presupunea renunțarea la identitate. Dimpotrivă, o tradiție devine cu adevărat relevantă atunci când poate intra într-un dialog critic cu alte tradiții.

Această idee a dialogului reprezintă, poate, una dintre cele mai bune chei de lectură ale întregii sale opere: *dialogul dintre filosofie și știință; dialogul dintre tradiție și modernitate; dialogul dintre filosofia românească și filosofia universală; dialogul dintre filosofia continentală și filosofia analitică; dialogul dintre cercetător și discipol*.

În toate aceste forme se regăsește aceeași convingere: gândirea nu se dezvoltă în izolare, ci în confruntare, în comunicare și în deschidere către alteritate intelectuală.

Activitatea internațională a Angelei Botez confirmă această orientare. Participările la congrese și colocvii internaționale, stagiile academice și colaborările cu cercetători și instituții din Marea Britanie, Statele Unite,

Germania, Franța, Italia, Suedia, Polonia, China și din alte spații academice au transformat dialogul internațional într-o componentă firească a activității sale.

Dar poate că dimensiunea în care vocația sa intelectuală se dezvăluie cel mai profund este aceea de profesor și formator.

Un cercetător poate fi evaluat prin cărțile pe care le publică, prin articolele pe care le scrie, prin proiectele pe care le coordonează și prin recunoașterea de care se bucură. Un profesor este însă evaluat și prin ceea ce rămâne în cei pe care i-a format.

Din acest punct de vedere, activitatea Angelei Botez are o semnificație aparte. Începând cu anul 2001, ea a coordonat numeroase doctorate în filosofie, pe teme care acoperă filosofia minții și științele cognitive, fenomenologia, filosofia comunicării, filosofia lui Lucian Blaga, filosofia istoriei, filosofia dreptului și filosofia socială.

Printre aceste teze se află și cercetarea mea doctorală, „*Filosofia românească a dreptului în perioada interbelică*”. Faptul că am avut-o drept coordonator nu reprezintă pentru mine doar un element biografic. El constituie un reper al propriei mele formări intelectuale și academice și, retrospectiv, o responsabilitate de a recunoaște ceea ce înseamnă adevărata îndrumare universitară.

Coordonarea unui doctorat este, în fond, o formă particulară de dialog. Coordonatorul nu poate gândi în locul doctorandului și nici nu poate substitui efortul acestuia. El poate însă să ofere repere, exigență, direcție și încredere. Poate să impună standardul unei cercetări autentice și, mai ales, poate contribui la formarea unei anumite discipline a gândirii. În acest sens, relația dintre profesor și doctorand nu se încheie odată cu susținerea publică a tezei. Ea continuă, uneori discret, în modul în care fostul doctorand își construiește propriile cercetări, își asumă responsabilitățile academice și, la rândul său, devine profesor.

Poate că aceasta este una dintre cele mai frumoase forme de continuitate a unei personalități academice: profesorul continuă să existe în profesorii pe care i-a format.

Din această perspectivă, moștenirea Angelei Botez nu este numai bibliografică. Ea este și una instituțională, pedagogică și umană. Cărțile sale pot fi consultate, studiile sale pot fi reevaluate, conceptele sale pot fi supuse unor noi interpretări; dar ceea ce a transmis prin activitatea didactică și prin îndrumarea doctoranzilor se perpetuează într-o formă mai puțin vizibilă și, poate, mai profundă.

Activitatea sa editorială a amplificat această influență. Ca redactor-șef al *Revistei de filosofie*, al *Revue roumaine de philosophie*, dar și al *Annals. Series on Philosophy, Psychology and Theology*, precum și prin participarea la colegii editoriale și științifice, Angela Botez a contribuit la configurarea spațiului public al filosofiei românești.

La nivelul Academiei Oamenilor de Știință din România, Domnia Sa a avut o meritorie contribuție la creșterea științifică a Academiei și a Secției pe care a condus-o mulți ani - Secția X, Filosofie, Psihologie și Teologie - inițiind numeroase proiecte științifice și culturale, dintre care, "*Eminescu – omul deplin al culturii române*", a reverberat peste ani și ani.

Avem în față, așadar, nu doar destinul unui autor, ci destinul unui intelectual care a construit punți: între cercetare și învățământ, între România și spațiul academic internațional, între filosofia științei și filosofia culturii, între tradiția românească și dezbateră filosofică universală, între generații.

Amplizarea operei sale – peste 40 de volume și aproximativ 400 de studii și articole, – oferă măsura cantitativă a acestei activități. Dar adevărata măsură a unei asemenea opere nu poate fi exprimată numai în cifre. Ea trebuie căutată în continuitatea ideilor.

Unele dintre întrebările asupra cărora Angela Botez a reflectat rămân astăzi la fel de actuale ca în momentul în care au fost formulate: *Ce este cunoașterea? Cum se schimbă știința? Ce înseamnă progresul științific? Care este raportul dintre rațiune și creație? Cum trebuie înțeleasă conștiința? Care este relația dintre filosofie și știință? Cum poate o cultură filosofică națională să participe la universalitatea gândirii?*

Faptul că aceste întrebări continuă să ne preocupe reprezintă, în sine, una dintre formele prin care opera sa rămâne vie.

Privind retrospectiv, se poate spune că Angela-Felicia Botez a aparținut acelei categorii de intelectuali pentru care filosofia nu a fost niciodată doar o profesie. A fost o formă de responsabilitate față de cunoaștere și față de cultură. Iar această responsabilitate a fost transmisă și prin relația cu discipolii săi.

Pentru noi, discipoli ai doamnei profesor Botez ori membri ai Secției X crescuți de Domnia Sa, memoria doamnei profesor este, prin urmare, inseparabilă de această dublă imagine: cercetătorul de înaltă ținută intelectuală și profesorul care a contribuit la formarea altor cercetători. În fața unei asemenea personalități, recunoștința unui discipol nu poate fi exprimată numai prin evocarea unei experiențe personale. Ea trebuie să se transforme în asumarea datoriei de a păstra vie opera și de a continua, fiecare în propriul domeniu, dialogul intelectual pe care profesorul l-a cultivat.

Poate că acesta este sensul cel mai profund al unui *In memoriam*: nu doar să consemneze absența, ci să identifice ceea ce rămâne.

Rămân cărțile.

Rămân studiile.

Rămân ideile.

Rămân discipolii.

Rămâne instituția intelectuală construită prin decenii de muncă.

Și rămâne, mai ales, exigența unei anumite forme de a face filosofie: cu rigoare, cu deschidere, cu respect pentru tradiție și cu disponibilitatea de a pune permanent cunoașterea în dialog cu lumea.

Dispariția sa lasă un gol pe care timpul nu îl poate umple. Dar o operă autentică nu este anulată de dispariția autorului său. Ea intră în memoria comunității și devine parte a istoriei domeniului căruia i-a fost dedicată.

De aceea, în locul unei concluzii definitive, se cuvine poate să rămânem cu **ideea de continuitate**:

- **continuitatea cercetării,**
- **continuitatea dialogului**
- **continuitatea școlii intelectuale**
- **continuitatea memoriei.**

Și, mai presus de toate, continuitatea unei vocații pe care Angela-Felicia Botez a slujit-o cu fidelitate de-a lungul întregii sale vieți: **vocația filosofiei.**

Cu profund respect și recunoștință,

Prof. univ. dr. Mihai Bădescu

președintele Secției X a AOSR - Filosofie, Psihologie și Teologie